

bezpechnogo-osvitnogo-prostoru-zapobigannya-bulingu-ta-mobingu (дата звернення 31.03. 2023).

9. Психологічна проблема мобінгу в шкільному середовищі Департамент освіти і науки Івано-Франківської міської ради. URL: http://osvita-mvk.if.ua/content&content_id=1266 (дата звернення 31.03.2023).

Вікторія Ольхова,
*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології,
Державний заклад «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава)*

Науковий керівник: **Наталія Краснова,**
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки
Державний заклад «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава)*

НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ПРОФІЛАКТИКИ БУЛІНГУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві продовжується утвердження загальнолюдських цінностей, серед яких чільне місце посідає розуміння цінності кожної людини та її особистої гідності. Негативне явище булінгу якраз і гальмує процес утвердження таких цінностей. Воно надзвичайно поширене в сучасному закладі загальної середньої освіти. На жаль, цю проблему з деяких причин частіше звикли замовчувати, не розголошувати. І саме за таких умов проблему не усувають, а навпаки, вона набуває більших обсягів і жорстокості. Як ніколи тема профілактики булінгу серед молоді стала надзвичайно актуальною сьогодні.

Виклад основного матеріалу. Внесок у теорію подолання булінгу зробили такі зарубіжні науковці, як Д. Ольвеус, Д. Лейн, Е. Роланд, Е. Міллер, Д. Таттум, Д. Томпсон та ін. В Україні феномен шкільного булінгу, шляхи запобігання та подолання цієї проблеми висвітлювали Є. Волков, С. Кривцова, А. Орлов, А. Малішевська, В. Хмелько та ін. Поняття «шкільне середовище» досліджували А. Куракін та Л. Новікова. Психовікові особливості підліткового віку вивчали В. Гончаров, Д.

Ельконін, А. Краківський та ін. Термін «профілактика» розглядали А. Капська, І. Зверева, Л. Коваль та ін.; поняття «соціальна профілактика» досліджували О. Безпалько, В. Поліщук, С. Харченко та ін.

Однак, протиріччя, які виникають внаслідок важкості визначення і виокремлення булінгу, як явища, яке найчастіше виникає у закритих від впливу дорослих групах (клас, однолітки) від звичайних підліткових конфліктів, котрі можуть бути яскравими за проявом, але короткими за своєю природою і зумовили вибір теми нашої статті.

Поняття «булінг» походить від англійського слова «bully», яке означає хуліган, забіяка, людина, яка використовує свою силу і владу, щоб налякати, або заподіяти шкоду слабшим людям. Поняття «булінг» (bullying) означає агресивну поведінку однієї людини відносно іншої з метою заподіяти їй моральну або фізичну шкоду, принизити її і в такий спосіб утвердити свою владу [4].

Булінг – це один із видів насильства, який має умисний характер, проявляється в тривалій агресії, пов'язаній із повторюваними діями фізичного, психічного, економічного, сексуального характеру з боку особи або групи осіб, які мають переваги (фізичні, психологічні тощо), з можливим використанням технічних засобів, вчинюваних з певною метою (залякування особистості, покарання за вчинення якогось діяння, моральне приниження, примушування зізнатися в чомусь тощо), що спричиняє різного роду (соціальні, матеріальні, моральні, фізіологічні, психологічні тощо) негативні наслідки та є небезпечним для життя та здоров'я особи [2].

На сьогодні першочерговим заходом запобігання булінгу є активна соціально-виховна робота щодо роз'яснення суті даного явища, способів протидії та захисту від нього.

Одним із напрямків профілактики булінгу є участь в антибулінгових програмах, що передбачають розвиток комунікативних навичок, навичок розв'язання конфліктів, стресостійкості особистості. Успішні антибулінгові програми «Bullying Prevention Program», «KiVa», «Friendly Schools», «Anti-bullying – prevention and intervention», «Метод Фарста» що були запроваджені в окремих державах: Норвегія, Фінляндія, Америка, Швеція, передбачали, зокрема, рольові ігри, в яких виконуються функції жертви та агресора, написання творів на тему почуттів жертви булінгу,

обговорення в класі фактів насильства, обговорення проблематики насильства в межах класного колективу [3].

До напрямів соціально-виховної роботи з профілактики булінгу серед підлітків в закладі загальної середньої освіти можна віднести наступні:

1. робота з педагогічним колективом: опанування формами та методами профілактики булінгу в підлітковому середовищі, тренінги, спільні перегляди та обговорення тематичних відеосюжетів з усіма учасниками освітнього процесу щодо ненасильницьких методів поведінки та виховання, круглі столи;

2. робота з батьками: бесіди, консультації, тренінгові заняття, що спрямовані на ознайомлення з психолого-педагогічними особливостями підлітків;

3. робота з учнями: діагностика причин булінгу, дискусії, диспути, що спрямовані на попередження та вирішення конфліктів у підлітковому середовищі, управління власними емоціями та подолання стресу, симуляційні та ділові ігри для формування умінь та навичок з попередження булінгу.

Висновки. Заплановані заходи мають бути спрямовані на досягнення конкретних результатів, тобто, мати чіткий критерій ефективності. Метою проведення заходів має стати не їх кількість, а рівень зменшення прояву булінгу (цькування) та покращення загальної психологічної атмосфери в підлітковому середовищі конкретного закладу загальної середньої освіти.

Список використаних джерел:

1. Olweus D. Bullying at school: tackling the problem. *Research Centre for Health Promotion*, 2001: University of Bergen.

2. Миронюк Т., Запорожець А. Удосконалення заходів протидії булінгу в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 3. (112). С. 21-28.

3. Nation M., Crusto C., Wandersman A., Kumpfer K., Seybolt D., Morrissey-Kane E. & Davino K. Critical issues in the prevention of violence-related behavior in youth. *Clinical Child And Family Psychology Review*. 2003. №5 (2). P. 133-160.

4. Барліт О. Форми і методи подолання (мінімізації) соціально-педагогічної та психологічної проблеми булінгу в освітньому середовищі. *Горизонти освіти* : науково-методичний журнал. 2012. № 2 (35). С. 44-47.

Віталій Онинко,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальності 231 «Соціальна робота.
Соціальна педагогіка. Практична психологія»,
Державний заклад «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка» (м. Полтава)

Науковий керівник: **Наталія Отрощенко,**
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної педагогіки,
Державний заклад «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка» (м. Полтава)

ПРОФІЛАКТИКА РАНЬОГО БАТЬКІВСТВА У РОБОТІ ШКІЛЬНОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Постановка проблеми. Сучасний етап суспільного розвитку в Україні характеризується трансформацією традиційних стереотипів репродуктивної поведінки, загостренням демографічних проблем, зміною моделей сімейних стосунків. Статева зрілість підлітків стала більш ранньою. Зміна соціальних та моральних цінностей, яка відбувається в останні роки в українському суспільстві, значно вплинула на свідомість молоді щодо шлюбу, створення сім'ї та народження дітей.

Виклад основного матеріалу. З одного боку, молоді люди досить рано розпочинають статеве життя, яке частіше буває невпорядкованим, з другого – психологічно не готові до створення сім'ї та свідомого відповідального батьківства. У результаті кожен рік у світі близько 15 млн. дівчат неусвідомлено вагітніють у віці 14-16 років і народжують дітей, піклування за якими частіше всього беруть на себе батьки або старші родичі. Часто ці діти виявляються залишеними, покинутими, потрапляють до дитячих закладів.

Вагітність, як правило, у 14-16 років – це неусвідомлений крок: просто так трапилося й юні батьки живуть ілюзіями прекрасного майбутнього. Але що вони здатні вкласти в духовний розвиток свого малюка? – зазвичай нічого! Це безвідповідальна та незапланована